

ԼՐԱԳԻՐ ԱԶԳԱՅԻՆ ՔԱՂԱՔԱԿԱՆ ԵՒ ԱՅԼՆ

ՔԱՅՐՈՒՄԻԱԳՐՈՒԹԻՒՆ

Պարսկաստանի համար տարեկան 10 ֆր. և կամ 4 բլ. թղթի 20 ֆրանգ
Ներդրողի և այլ տեղերի համար տարեկան 20 ֆրանգ
Տնօրենությունն ինքն կը վճարեց լրացվող գրքերի փոխարին ծախսը :
Բաժնեգրները կանխիկ կը վճարուին : Վեցամսեայ կամ եռամսեայ բաժնորդություններ ալ կընդունուին , առանց ուսուցիչ յառկման
Բաժնեգրներն վրայ : Հատով կը ծախուի ամեն տեղ 20 սանթիմ
Համակ և ծրար պէտք է զրկել հետեւեալ հասցէով . M. PORTOUKALIAN, rédacteur du journal Arménia. MARSEILLE (France)

Ե ՏԱՐԻ ԹԻՒ 5

1889 ՍԵՊՏԵՄԲԵՐ 4

ՕԳՈՍՏՈՍ 23 (Հ.Տ.)

ՁՈՐԵՔԵԱՐԹԻ

Կը հրատարակուի 12 և 16 ֆ. օրեր

ՊԱՅՄԱՆՆԵՐ

Խմբագրութիւնը, եթէ հարկ համարի, համառօտելով և կամ մասամբ միայն կը հրատարակէ իրեն զրկուած գրութիւններն :
Պարտաւոր չէ վերագրածունել չհրատարակուած ձեռագիրներն :
Ծանուցումներ կընդունուին հայերէն և ֆրանսերէն լեզուով :
Ծանուցման 1 միջակ գիրը 1 սանդիմ կարժէ . 1 գլխագիրը 2 սանդիմ :

Les annonces, en français et en arménien, sont reçues aux bureaux de la Rédaction (Rue Vacon, 50)

ՀԱՅՈՑ

ՀԱՅՐԵՆԱՍԻՐԱԿԱՆ

ՄԻՈՒԹԻՒՆ

==

ՆԱԽԱԿ ԵՒ ՄԻՋՈՑՆԵՐ

(Քաղաւաք Կանոնադրէն)

« Հայոց Հայրենասիրական Միութեան » նպատակն է աշխատել վարչական բարենորոգումներ մտցունելու թիւրքաձայնատանի մէջ, Հայ ժողովրդի տեղական պէտքերն համեմատ : Հայ ժողովրդի ցանկութիւնն է իրաւունք ստանալ ազատութեն ինքն զինք կառավարելու որով միայն պիտի կրնան վերնալ այն հարստահարութիւններ որոնք այսօր Հայաստանի թշուառութեան և աւերակ դառնալուն պատճառ կը լինին :

« Հայոց Հայրենասիրական Միութեան » իւր նպատակ իրագործելու համար իւր կարողութեան չափով կը գործադրէ ամեն յարմար եղած միջոցներն , ժամանակի պահանջներին համեմատ կաշխատիւններն ոյժ գոյացունել Ազգին մէջ իւր ազատութեան համար , հրատարակութիւններ կանէ , դիմումներ կանէ որոց որ պէտք է և նիւթապէս ու բարոյապէս կը քաջալերէ անոնց որոնք անձնուիրութեամբ կաշխատին Հայրենիքի ազատութեան գործին :

Միութիւնը կունենայ իրեն բերան եզրով լրագիր որ, բայցի զանազանութեան տալէ իբրեւ լրագիր , կը հաղորդէ ընդհանրութեան ինչ որ Միութիւնը ուզէ հաղորդել , տեղեկութիւններ կուտայ Հայաստանի և տաւաքեակ Հայերի գրութեան վրայ և կը ծառայէ հայրենասիրական եռանդը արթնացնելու Հայերին մէջ : *

Ծանօթ. « Հայոց Հայրենասիրական Միութեան » անդամակցել կամ թղթակցել ուղղութեան պէտք է դիմեն հետեւեալ հասցէին .

M. Portoukalian
(FRANCE)

Marseille

* Հայոց Հայրենասիրական Միութիւնը կը նպատակէ Արմենիա լրագրի հրատարակման :

ԲՈՎԱՆ ԳԱԿՈՒԹԻՒՆ

Հայ գաղափարաւորեան գործունէութիւնն ի Միացեալ Նահանգն . — Նամակ թիւրքիսէն (Կ. Պոլիս) . — Նամակ Հնդկաստանէն (Միւրգափոս) . — Նամակ Ամերիկայի Միացեալ Նահանգներէն (Նիւ Եորք) . — Հայեր եւ եւրոպական մամուլը . — Խմբագրական ազդ . — Տեղական . — Արտասահմանի լուրեր . — Ծանուցումներ . — Բանասիրական (Իմ հայրասպան քննիքը) :

ՀԱՅ ԳԱՂԱՔԱԿԱՆՈՒԹԵԱՆ

ԳՈՐԾՈՒՆԵԼՈՒԹԻՒՆ

Ի ՄԻՋՈՑՆԱԼ ՆԱՀԱՆԳՍ

Նիւ Եորք , 20 օգոստ. 1889

Նիւ-Եորքի և չըջակայից Հայք հինգերորդ անգամ լինելով իրենց արտասովոր նիստերին Eastern Star Hall-ի մէջ , օգոստ. 17-ին : Ըստ սովորականի երգեր երգութեան , ոտանաւորներ արտասանուեցան և բանաստեղծութիւններ լսուեցան : Ինչ որ աւելի էր քան զսովորականն և գովելի քան զլսուք , էր այն անակնկալ գումարն զոր ժողովականք ստորագրեցին իսկոյն պատասխանելով Գործադիր Թանձնախմբի հրաւերին , որ կը յոր-

ԲԱՆԱՍԻՐԱԿԱՆ

ԻՄ ՀԱՅՐԱՍՊԱՆ ԸՆԿԵՐՈՂ

(Կ. Պոլսոյ Հայոց կեանքէն առնուած մի իրական վկայ)

ԳՐԵՑ ԱՊԼԱՍԻՐԻՊ

Ա

Դեռ մանուկ էի երբ հայրս Կարին քաղաքէն իւր ընտանեօր Կ. Պոլիս փոխադրեց իւր բնակութիւնը : Նա բաւական հարուստ մի ծխախմբաւանոց ունէր Կարինի մէջ և անակնկալ զիջուածով մը պարտուց ահագին գումարով սնանկուալէ յետոյ , ստիպեալ թողուց իւր հայրենիքը և ապաստանեցաւ հօրեղբորս քով որ պանդխտութեամբ Պոլիս կը գլուխուէր : Մայրս շատ արցունք թափեց , շատ աղաչեց որ չհեռանանք հայրենիքէն . իսկ մեծ մայրս կըսէր իւր որդեղին . Սարգիս , մեծ է Աստուծոյ աշխարհը և անբաւ է նրա գլխութիւնը . դու կարող ես ընտրել մեր բնակութեան համար մի ուրիշ տեղ . եղբայրդ Պօլսոյ մէջ բաւական հարստութիւն ունի , կերթ անը նրա

դուրէր մեծ հանգանակութիւն մ'ընել ի նպատակ « Հայոց Հայրենասիրական Միութեան » : Ներկայից թիւն էր իւր հարկեր տաւ և հինգ , գործաւորներէ բաղկացեալ , որք իրենց օտար միջավայրի մէջ կենաց դժուարին պայքարն նեղութեամբ շարունակող մարդիկ են : Սակայն հանգանակութիւնն նոյն երեկոյն հասաւ չորս հարկեր վճարած թաւեռի , գումար , որպիսի երբէք չէր հաւաքուած յորմէ հետէ Հայք Ամերիկա գաղթել սկսած են : Այդ ժողովոյ մէջ հայրենասիրական աւելն մեծ էր և բոլոր ժողովականք արտակարգ ոգեւորութեամբ և յոյսերով մեկնեցան :

ՆԱԽԱԿ ԹԻՒՐԻԹԻՒՆ

Կ. Պոլիս , 15/27 օգոստ. 1889

Բաւաստունեմէկ օրէ ի վեր ճանապարհորդութիւն ընող Մշեցի 47 խեղճ , հարստահարեալ և լիկեալ արք ու կանայք աստ եկան օրս անգլիական շողեւանով , որք դէմ դնելով յան-

* Մէկ թաւեռ 5 ֆրանգ հաշուելով , այդ գումար կանէ 2300 ֆրանգ : Խմբ.

մօտ . նա քեզ նման բարի , գլխաւորաւ և առաքինի դատակ մ'է , նա գութ և սէր ունի դէպի իւր ընտանիքը , և մեծ յոյս ունիմ որ անխնամ չթողուր զմեզ . ա՛լ ասկէց վերջը չես կարող Կարինի մէջ ապրիլ . բոլոր հարստութիւնդ , մինչև անգամ հայրենի տունդ , չարամիտ անձինք (Թուրքեր) յախշտակեցին ձեռքդ . եթէ չհեռանանք ասկից , այսուհետեւ պէտք է որ մեք ապրինք մութացեալութեամբ միայն : Եթէ Աստուած զմեզ թողուց այս անտանիկ թշուառութեան մէջ , դարձեալ նա պիտի սարգեւէ մեզ երջանկութիւն և բարեկալ մի՞ճակ :

Մեծ մօրս յուսատու խօսքերուն հաւատք ընծայելով հայրս , վերջապէս թողուցինք հայրենիքիս և եկանք Կ. Պոլիս 1854 թուականին : Հօրեղբայրս ալ ծխախմբաւութիւն կընէր իւսկիւտար Զինկեանէ-Փուրուսու կոչուած շուկային մէջ . նա անկիջապէս մեր բնակութեան համար մի տուն գնեց Սէլամիյէ թաղի Ս. Խաչ եկեղեցւոյ փողոցին մէջ . այդ տունը մինչև ցայսօր մեր ժառանգութիւնն է : Անկից յետոյ հայրս միանալով իւր եղբոր հետ աւելի ձոյն ծխախմբաւանոց բացին . մի քանի ամիս վերջը ուսուցիչական պատերազմին պատճառով շատ յաջող դնուցին հօրս գործերը , նա բաւական դրամ չափեցաւ , մեք ուրախ և երջանիկ

դգնարար ամեն նեղութեանց և խոչընդոտներու , եկած են վարել իւրեանց դատերն ընդդէմ բարբարոս , աւազակ ու վայրենի Քուրդ Մուսա պէյի . այդ 47 անձերէն 20ը դատուեցողքն են , իսկ 27ն ու նրանց կրկնապատկէն աւելի եւս որք տեղս կը գտնուին , ակնատես վիպեր են :

Յիշեալ 47 մարդոցմէ չորսն կանայք են (երեքի ամուսինք ուսանում , միոյն կոյս աղջիկը լիւաւ), մին Խարց գիւղի բէս Միւրօի եղբայր Աղաճանի Գիւլիկար անուն աղջկէն է , 38ն հայ դատաւարիներ ու վիպեր , երեքն կողոպտուած քահանայներ , իսկ մինն եւս Քիւրդ մը որ եկած է իրեն կողոպտուան Մուսա պէյէն պահանջելու :

Խարց գիւղի բէս Միւրօն Բաղէչէն կը մեկնի ոստիկաններով , իւր հետ մէկտեղ ունենալով եղբոր դուստրն ու մի քանի բողոքօղք . նա Բաղէչի ճանքով ուղղակի կուգայ դէպի Կարին . իսկ մնացած բաղմութեան մեծամասնութիւնն հինգ օր սպասած է Մուշ , խնդրելով կառավարութեան անտուկէն իրենց ճանապարհի ծախքն

էինք . բայց աւա՛ղ որ այդ երկարատեւ պատերազմի հետ վերջացաւ նաեւ հօրս կեանքն ալ :

Մեր այս անբաղաւորութեան յետոյ , մայրս սկսաւ մտածել իւր ապագային վրայ . մի քանի տարիներ հօրեղբայրս օգնեց մեզի . բայց երբ նա դարձաւ հայրենիք իւր ընտանեացը մօտ , անկից յետոյ մեք դարձեալ ինկանք աղքատութեան ծուղակին մէջ . տան հողը բոլորովին մնաց մօրս վրայ : Հօրս թողած հարստութիւնը մի քանի տարի միայն դիմացաւ . մայրս տեսնելով որ շատ աղքատութեան մէջ էինք , նա սկսաւ հոյ մեծատանց ծառայելով անուցանել դիւ և երեք քոյրերս . նա իւր աշխատութեամբ կարող էր հայթայթել մեզի հաց մը միայն . մեր գլխաւոր սընունդն էր ձիթապտուղ , խաչած լուրիս . շատ անգամ Զատիկի օրեր ալ անով կը կերակուէինք և երբեմն ալ ցամաք հացով : Մեր գլխաւոր դրացիները տաղաւարի օրեր կօղնէին անկեղծ ընտանիքի մը . մին պատրաստուած համեղ կերակուրներ կը դրէր , ուրիշ մը ըրինձ , իւղ , հաւկիթ , ուրիշ մ'ալ դրամական օգնութիւններ անելով կուրախացնէր մեր անբաղք դեղատանը . յետոյ մեծ մայրս այդ աղքատութեան ընտանեաց տունները երթալով իւր շնորհակալութիւնները կը յայտնէր , օրհնելով զանոնք : Ինչպէս որ

և անյոսերի եղած է խեղճերի ձայնն : Ահա մի ապացոյց թէ ինչ կարծէ նոյն իսկ Սուլթանի բարձր արամանն որ հրաժարած էր թէ Մուսա պէյի հետ դատ վարողներն կարող են կառավարական արկղից ստանալ ճանապարհի ծախքերն . արդ ի նկատի առնելու է թէ երբ Սուլթանի հրամանն ոչինչ չարժեք կառավարական կաշառակերու բարձրագոյն գործիչներին մօտ , հապա ինչպէս կարելի է հրաջայ ժողովրդեան վարուիլ ու կենսակցիլ նըրանց հետ :

Մշտեցիք (երեք անձերէ ի զատ ուրոյ 400ական զրուշ արուած է) կառավարական դուռը մի քանի անգամներ դիմելով և հեռագրաւ Բաղէի վալիից ստակ խնդրելով , կը տեսնեն որ ճանապարհից ետ պիտի մնան ու դրամ չարուիր իրենց , առանց յուսահատելու և առանց նոյն իսկ գրպանին մի ստակ ունենալու , յանդէսարար կը վերսկսին փշալից ճանապարհն , արք ու կանայք միասին կուգան մինչեւ Կարին Մշոյ Ս. Կարապետի ճանապարհով . Ս. Կարապետի վանքից 4000 զրուշ կը տրուի իրենց : Շնորհակալ ենք Կարենցի Հայ եղբայրներէն որք չեն զլացած իւրեանց առատ նպատակներն ու խրախոյաններն տալ Հայ կեղեքուած մշակներին . նրանց օրինակին եւս կը հետեւին Բարեբաղի Հայեր , ինչպէս նաև Պոնտոսի աղգաւոր ու գլխաւոր Հայ սրտերն . տակից ի զատ շնորհակալեաց արժանի է Տրապիզոնի անգղիական հիւպատոսի ըրած բարիքն որ հաճած է նկատողութեան առնել խեղճերի թշուառութիւնն և զանաք ուղարկել աստ անգղիական մի շաքենաւով , կէս նաւավարձ միայն առնել տալով :

Խեղճ գիւղացիներն աստ եկան , անաէր անտիրական են , գրպաններն մի դրամ չունին . այստեղ Պոլիս է :

Ըսի , մայրս շատ աշխատաւոր կին մ'էր . ամեն օր արշալոյսը դեռ չծագած նա կերթար հարուստ ընտանեաց տուները ձերմակիղն լուսուլ . և երբ երեկոյին տուն կը դառնար , խեղճը գլխին ալ հանգստութիւն չունէր որ գոնէ իւր ըստառուած ուժը կազդուրելու համար հանգստանար . նա առանց ձանձրանալու կը կատարէր տնային բոլոր գործերը , մեր հնամաշ գլեհատները կը կարկտէր : Տանը մտաւարարը մեծ քոյրս էր . մայրս իւր օրուան աշխատութեան արդիւնքը քրոջս կուտար որ հետեւեալ առաւօտուն շուկայ երթալով պէտք եղած բաները գնէ : Անան մօտերը կ'սկսէինք դառն աղքատութեամբ տանջուիլ , ձմեռները աւելի թշուառ էինք . արդէն այդ եղանակը աղքատներու անգութ թշնամին է , աղքատներու մարմինը տանջող գործիք մ'է . երկու հօսա ածուկ գնելով ամբողջ օրը և գլխերը անով կանցունէինք և դարձեալ ստատիկ ցրտէ կը դռնայինք : Մայրս չկարենալով վեց հօգուոյ օրապահիկը հայթայթել , ստիպուեցաւ մեծ քոյրս ալ ծառայութեան տալ հարուստ հայ ընտանիքի մը , և այդ ալ խիստ ջնջին վարձատրութեամբ , երկու մէկիտ ամսականով . անշուշտ այդ դուռարն ալ օգուտ մ'էր մեզ համար : Նոր դարունը կը հասնէր , ալ մենք ուրախ և զուարթ էինք :

առանց ստակի մարդ մը կարող չէ ապրիլ . հապա տեսնենք թէ մեր տըրխարտ մշակներն ինչ պիտի ընեն . մէկ կողմից իւրեանց ցաւերի տակ ընկճուած , մէկալ կողմից իրենց առնելու մտածուելով զբաղուած և ամենէն դժուարինն այն է որ դրեթէ անօթի են ու քաղցած :

Գլխացէ՛ք խեղճերի վրայ , ո՛վ Պոլսերնակ հայ եղբայրներ , և օգնեցէ՛ք նրանց ձեր դրամներով ու խրախոյաներով , զի ամեն պարագայի մէջ հայ մշակներն կարող են լինել նեղուկ հայ աղգութեան :

ԿԱՅԵՐԻԿ

ՆԱՄԱԿ ՀՆԴԿԱՍՏԱՆԵՆ

Միտղամուս , 10 օգոստ . 1889

Հայրենասիրութեան առաջին նա . հատուկաց մահագոյժն որքան որ ցաւայի եղաւ ընթերցողացս՝ այնքան ևս ուրախայի , զի մին աղգեցութիւնն տուեց մեր տոչորեալ և թալկացեալ սրտերին , որ իրաւ հայրենասիրութեամբ վառուած անձինք կան՝ որոց քաջագործութեամբն միայն յուսայի է Հայաստանի փրկութիւնն , նախաժողովրդայն , Յովհաննէս Աղբիւսյանեան և Վարդան Յարութիւնեան , անմահ հացուցին ինքեանց ճշմարիտ հայրենասիրութեամբ . սակայն մարթ էր որ աւելի յաղթութեան պարծանօք նա հատակուէին՝ քան միայն երկու մեռեալք յիշատակ թողնէին , եթէ բարեպէս կրթութեամբ լինէին զինավարժութեան մէջ . արդի պատերազմական հրացաններն , միեւնոյն են թէ դայն գործածողը տէր մարդ լինի կամ հօգ . յաղթութիւնն ճիշդ գործածողին է . այն փոքրիկ անձնուրաց խումբն թէ նպատակին դնտակ դարկելու մասին աւելի վարժ լինէին (marksmen) , և կարենային ինքեանց ապահով պահել թշնամոյ տեսողութիւնից , յայտնաւ վալիի հեծելազօրքն

երկարատեւ ձմեռուան մէջ տանջուող ճնճուկներու նման դուրս կենէինք և արեւու ճառագայթները կը տաքցնէին մեր նիւար մարմինները : Ամառուան մէջ իմ աշխատութիւնս մեծ էր . մեր թաղի մէջ ուր որ նոր շէնք մը կը շինուէր , ես ձեռքս կ'իյնայի մ'առած կերթայի փայտի կտորներ հաւաքելու . մեր ձերմակիղնները լրալու համար այդ վառելիքով ջուրը կը տաքցնէր մայրս և մաս մ'ալ ձմեռուան փայտերնիս ապահովուած կը լինէինք . անշուշտ այս ալ մեծ օգուտ մ'էր մեզի :

Բ

Հազիւ տասներկու տարեկան էի , Բուն Բարեկենդանի երկուշաբթին , այսինքն Մեծ Պահոյց առաջին օրը , մայրս զիս տալու Նոր Թաղի Աղբիւսյան ճեմարանը ուսում առնելու համար : Նա վարժարանին յանձնած ժամանակ ըսաւ անոր . — Պատուելի՛ , ահա քեզի կը յանձնեմ իմ որդի դաւակ , ասկից յետոյ դու պիտի լինիս նրա հայրը , մայրը և պաշտպանը . միայն քեզի , ոսկորը ինձի :

Մօրս այս խորհրդաւոր խօսքերէն ես ոչ մի բան չիղջայ հասկնալ . Պատուելին խոստացաւ որ պիտի աշխատի իմ կըրթութեանը համար : Մայրս զիս խրատեց որ Պատուելի խօսքերուն ունկնդիր լի-

փոխարէն աւետարներ լինելոյ , գուժկան կը լինէին . ուստի հարկ է ուր միջոց կայ մեզ համար՝ անփոխ չմնալ զինակրթութենից : Ոմանք գուցէ ծիծաղեն կարճ խելքիս վերայ . բայց այժմս պատուական օրինակ կայ մեր հանդէպն . Կրէտացիք միեւնոյն խրնդիր ունին սրպէս Հայք , և հաւատ տի եմ որ Կրէտացիք վերջապէս կը դառնան իւրեանց ցանկացեալ աղաւտութիւնն , քանզի համախոս են և քաջութեամբ պատրաստ . իսկ Հայերս դեռ եւս պիտի մտածեմք . բայց մինչ խելօքն մտածի , շին երեխին գրկած դուքս կը գայ :

ԳԻՒԼԱՍԻ

Ն Ա Մ Ա Կ

ԱՄԵՐԻԿԱՅԻ ՄԻՍՍՅՈՒԼ ՆԱՀԱՆԳՆԵՐԷՆ

Նիւ Եորք , 22 յուլիս .

(Շար . 4րդ բուհն եւ վերջ)

Վարչութիւն վարելը ամեն երկրի մէջ դժուար պաշտօն մըն է . մասնաւորապէս Տաճկաստանի մէջ ուր Աղբիւս և իւր վերայ բռնաւորաց մէջ կնճիւղներն ծագած են և կը ախրեն մինչեւ ցայսօր : Ասանք լուծելու արտաքին կարգի տալու համար մարդոց կը կարօտի : Արդ՝ սրջալի կը ցաւիմ իմանալով թէ երկու պատուաւոր անձինք , Սիմօն պէյ և Նուրեան էֆէնտի , վրանին են աւեր Վարչութեան գլուխն անցնել և Աղբիւս կառավարել : Սոքա թէեւ բնական խելացի և բանիբուն , այլ հանգամանօք անպատշաճ անձինք են . մին կարի իմն երկչոտ և միւսը նախապաշարեալ : Սիմօն պէյը այնչափ վախկոտ մէկն է , որ լոյս պիտի մը տեսած ատեն եանկլին վար կաշաղակէ . ուստի՝ զգայուն մէկը գուրով երբ Պաշկապից մէջ տեղի ունեցած բարբարոսութիւնները աչքին կերեւան , չըլլայ որ նոյնը մեղալ պատահի ըսելով , վախէն հնազանդութիւն և զիջում կը քաղուէ :

Նիւ . և յետոյ դատաւորիս զթուրիւնը դրուելու համար մի քանի արցունք թափեց ու հեռացաւ , թողով զիս այդ կառաւարանի մէջ : Թշուառ մօրս այդ արցունքները շատ գէշ ապաւորութիւն ունեցան իմ սրկա վրայ ալ , ես ալ սիրայ արցունք թափել և «մայրիկ , մայրիկ» աղաղակել նրա ետեւէն : Պատուելին լուսառնացաւ ինձ և հրաման տուաւ որ աշակերտաց կարգը նստիմ : Նստեանելով որ անկարելի է նորա ձեռքէն աղատիլ , վառնի կատուն առնւիմ ձանկերուն մէջ էր , հնազանդեցայ և ծաղկաւորի նստայ տախտակամանի վրայ : Մէկ ժամ վերջը պատուելին օրհնեալ քերականը տուաւ ձեռքս և ոկտաւ աղաղակել բարձրաձայն Ա՛յր , բէ՛ն , դի՛մ . ես ալ անոր պէս սկսայ արտասանել . Նոյն օրը յաջող դնացի դաւան մէջ , ես սորված էի Քերականի առաջին , երկրորդ և երրորդ տառերը : Օրէ օր ես վարժուեցայ և ամեն օր կը շարունակէի վարժարանը երթալ . մի քանի տնայ մէջ ծաղկացի յատկացեալ դասերը այսինքն քերականը աւարտեցի . յետոյ Պատուելին զիս դրաւ Նախակրթարանի սրահը . նա այդ կարգի ալ դատաւորութիւն կընէր :

(Շարունակելի)

Նուրեան էֆէնտիին գալով՝ նա իւր ընկերոջը չափ ջրապինդ մէկը չէ , այլ երկար տունն Բ. Ղրան ծառայելովն նախարարաց մէջ մեծ համարում և շատ մ'ալ բարեկամներ ստացած լիւնեւան այնպէս համադրած է թէ բաղձածուած բարենորոգութիւններն բարեկամութեան միջոցաւ աւելի դիւրութեամբ կրնան յուսալ դալ հնազանդութեամբ քան թէ գլխաւորութեամբ . խեղճ անձ ! չգիտեիր թէ Տաճիկը տարօրինակ էակ մըն է և ապերախ տութիւնը իրեն յատկացեալ հանգամանք մը , քանզի « Էքմէյի սիւլ իւս » թիւնտէ » առակով կը փառաւորի . բարեկամութիւնը կը ջնջուի իր մոլեռանդութեան տուժելու և ծառայութիւնն չուտով կը բառնայ : Այսու ամենայնիւ՝ ասանց համադրուի այս կերպ լինելով , չղարմանա՞ք սոցա վարմանց վրայ : Իրենցմէ տարբերողները իսկոյն Աղբիւս թշնամի համարելով՝ ապառաժ և դաւաճան կանուանեն և կը ջանան զանաք զպակ Ղուրեան պատուիրակներ առդին անդին ուղարկելով և աղատ լրագրաց հրատարակութիւնը խափանելու ձեռնարկելով :

Եղբուրթեան վիճակը կրնամք օրինակաւ մը լաւ եւս բացատրել , երեւալայելով մեծ կարաւան մը , որ աղգային պողոտային վրայ է եղեր և դէպի բարօրութեան տունարն կարչուէ : Խուռն բազմութիւնն ապաւտակաց նորա վերայ կը յարձակին . այս միջոցիս երկու պատուաւոր անձինք կըլին ժողովուրդը խրատելու թէ գլխաւորութիւն չընեն . մին երկու տութեան գրգռեալ և միւսն իւր դիւանագիտութեան ապաւինելով , միանգամայն հաւատաւ առնելով թէ ինք տապաւանաց ծանօթ լինելով և նոցա բարեկամութիւնը վայելելուն պիտի կարողանայ նոցա մոլեգին յարձակումը մեղմացնել : Կարաւանի ժողովուրդէն նոքա որ տկանատես և զած են հարուածայն , շնչաւորաւ կը բողբոքեն նոցա դէմ , ըսելով թէ , եղբայրք՝ խեղճեցէ՛ք էք արդեօք որ մեզի այս խրատը կուտաք . քանի որ ջարդ և կոտորած արդէն սկսած է . և նոցա դէմ բարկանալով կըսկսին խիստ և անպատուաբեր խօսքեր ըսել :

Ինչպէս ամեն տեղ և ամեն աղգայ մէջ վատ անձինք կը գտնուին , նմանապէս մեր մէջ ալ Հայ անունը կրելու անարժան մարդիկ գտնուին չեմ կարող ուրանալ . բայց Սիմօն պէյն և Նուրեան էֆէնտիին ես անձամբ քաջ կը ճանաչեմ և կը պարտաւորուի խոստովանիլ թէ սոքա անձնապատուութեան տէր մարդիկ են , միայն թէ մարեալ : Այս մարդութեանց վրայ ևս չղարմանա՞ք , սրովհետեւ թէ որ իրենցմէ աւելի բանկուռն , աւելի դիւանագետ և աւելի բարձր պաշտօն վարող անձ մը , որ է Պատուարժան Ֆէրիդուն , պատրուակեալ և խաբեալ է Տաճիկներէն , ո՛ւր կը մնան մեր երկու միամիտ աղգակիցք :

Այս անձանց պէս շատեր կան սըլխալած իրենց վարմանց մէջ . պէտք է որ իրենց մարդութիւնը իրենց յայտ-

նուր . պէտք է բանին էութիւնը ար-
տայայտելով ճշմարտութիւնն ինքզին-
ճշմարտութիւնն մը՝ որ կը պարունակէ
ազգին կայսրութիւնը , այսինքն՝ նորա
կենաց և մահու խնդիրը :

Ամեն ազգ ունի քաղաքականութիւն
մը , այսինքն՝ նպատակ մը , ու
բուն միշտ կաշխատի ծառայել : Տաճ-
կաց նպատակը հարկաւ իր գոյութիւնը
պահպանելն է . բայց սրբվեալ տեւ իր
գոյութիւնը դառնաւ կրօնքին վերայ
հիմնաւէ , իրեն պարտաւորութիւն
եղած է « հաւատոյ տարածումը » .
ուստի կը ջանայ միշտ իր հովանաւո-
րութեան ներքեւ գտնվող ազգինը
Տաճկացիներ , այսինքն Մաճկասկան
ընել : Ասոր համար ամեն միջոց ի գործ
գրած է իր նպատակին հասնելու :
Ասի հիմնական օրէնք մը գոյով՝ արդի
նախորդներն անգամ , որ բաւական
լուսաւորեալ լինելով իրենք աւելի բա-
րեպաշտ չեն , կարող չեն այս քաղա-
քականութենէ խոտորել : Ահա այս ա-
ղաղան է որ երբ կ'ստիպին հակա-
ռակ վարուիլ , կը պարտաւորին աղա-
ղակել non possumus ! և այս աղա-
ղակ իրաւացի է , քանզի Տաճկութիւ-
նը առանց մահմէտականութեան գո-
յութիւն չունի . որովհետեւ ինք ազգ
մը չէ , այլ կրօնական ժողովուրդ մը :
Մեք՝ ընդհակառակն՝ կրօնքով գո-
յացած ազգ մը չենք : Իրաւի՝ կրօնք-
նիս կը սիրեմք և նա եղեր է հիմա
մեզի ազգութեան կապ մը , այլ մեր
ազգութիւնը նորա վերայ գոյացած
չէ : Յետի Տեառնէ շատ դարեր ա-
ռաջ Հայ ազգը կար և հիմա ալ նոյն
ազգութեամբ կը փառաւորեմք . քան-
զի մեք ունեմք ազգութեան բոլոր
հանգամանք . հայրենիք , փառաւոր
անցեալ մը , այսինքն՝ պատմութիւն ,
յատուկ լեզու և աւանդութիւն , մա-
նաւանդ հնութիւն : Ըսել է որ ազ-
գայութիւնը , որ ամենուս սիրտը
կը տիրէ , ոչինչ բան մը չէ և ոչ ալ
անապարծութիւն : Ասանք պաշտպա-
նել և պահպանելը սրբազան աւան-
դութիւն մըն է եղած մեզ , որն որ
չեղանուելութեամբ կը պաշտեմք
մինչեւ ցայսօր :

Արդի լուսաւորեալ ազգաց մէջ
հնութիւնը իրենց անհրաժեշտութեան
առիթ եղած է պարծենալու . բայց
նոցա պարծանք կրնայնաւ բաղդատ-
մամբ հայոց հետ . քանզի սորա « եւնի
եւթմէ » (parvenu) ազգք կրնան
համարուիլ : Բացի Պարսկերէնէն՝ մի-
թէ՛ կայ ուրիշ ազգ որ Հայոց հնու-
թիւնը ունենայ . ինչ եղան փոխի-
կեցիք , կարծաղինցիք , Հռովմեա-
ցիք , Եգիպտացիք և այլք . բայց Հա-
յոց ազգը կեցած կայ և պիտի մնայ
ցլաւիտեան ընդդէմ բոլոր հալածա-
նայ և դժբաղդութեանց : Ահա այս
ազգային առաքելութիւնն է որ լու-
սաւորեալ ազգաց յարգն և համարու-
մը կը գրաւէ . և այս աղաղաւ է որ
ազգին մեծահամբաւ անձինք , Մե-
լիֆօֆ , Լադարեանք , Ապրոյեանք ,
Նուպարեանք և այլք Հայ ազգութե-
նով պարծենցան և կը փառաւորուին :
Եթէ Սիմօն պէյ և Նուրեան Էֆէնտի ,

որոց երակաց մէջ եւս Հայու արին
կը չըջագարի , իրենց անխոհեմ վար-
մամբ և ծառա գաղափարի ծառայե-
լովն ազգին մէջ խռովութիւն պատ-
ճառած են և նորա արհամարհանք
գրաւած , սորա պատճառ ինքրոյն
խրթնութիւնն է եղած և ոչ նոցա
Տաճկները աւելի սիրելուն համար է
քան զիրենց ազգը : Իրաւի՝ լաւ կը
ճանաչեմ թէ ընկերական հաղորդակ-
ցութիւնն համակրութիւն յառաջ կը
բերէ . քանզի « Ելը իշուն քով կա-
պեմ , կամ վարուցը կառնէ կամ բա-
րուցը » . և որովհետեւ Տաճկները
բարեք չունին օրինակելու , հետեւա-
պէս , ասանք նոցա վարքէն են առած
և այս աղաղաւ , անոնցմէ ճաշակ ըս-
տացած . բայց կը համարձակեմք նոցա
հարցնելու թէ մօտերս հայու մտէ
պատրաստութիւն խորովածն քարկշռով
ծեփուած և հայ նոր հայրին փա-
փուկ մարմնովը յօրինուած « Բիւրդ-
փիլիսոփի » ինչպէս տխրեցան . կար-
ծեմ ոչ լաւ , քանզի նոցա ստամոքս-
նին ալ տուած լինելն կրնամք մակա-
րելով վերջին գէպերէն :

Իսկ Ազգայութիւն գաղով , որ է
Պատրիարքը , նա եւս մի հայ եպիս-
կոսոս լինելով անշուշտ կը փափաքի
իր Հայ ազգին լաւ և երջանիկ վիճա-
կի մէջ լինելուն . բայց նա ալ վերս-
գրեալ վարչապետներու գիրքին մէջ
կը գտնուի : Բանին էութիւնը այսպէս
գոյով՝ և ինքրոյն անընձեղ լինելն
քաջ ըմբռնելով և լաւ համոզուելով
թէ ունեցէ Ազգայութեւ և Վարչու-
թիւն բնաւ չպիտի կարենայ մեր կա-
րօտ եղած յեղափոխութեան նպաս-
տել , ի հարկէ պէտք է որ մեր գլխուն
ճարը մենք մեզի տեսնեմք , որ միջո-
ցաւ կըլլայ թագ ըլլայ : Թէ որ խա-
ղաղութեամբ լինէր , լաւ կը լինէր .
բայց քանի որ պարտաւոր եմք բիրտ
ուժի դիմել , անոր ալ պատրաստ լի-
նելու եմք :

Արդ՝ սրբաւոր ուրախացայ երբ Ար-
մենիաի միջոցաւ իմացայ թէ երկու
վեհանձն երկտասարք Ազգին փրկու-
թեան համար ինքզինքնին զոհած են
ազգութեան խորանին վրայ : Յով-
հաննէս Ագրիպոսեան և Վարդան
Յարութիւնեան մեռան և ես ուրախ
եմ . քանզի նոցա սրբազնեալ արեամբ
մկրտեցաւ Ազգին սիրելի անդրանիկ
երախայն՝ Յովհաննէս Սիմօնի !!!

Անշուշտ խել մը ապուշ անձինք
պիտի խռովին այս գէպերին վրայ ա-
ղաղակելով թէ խեղճ երկտասարք
էչ նահատակ եղած են , առանց միտք
բերելու թէ ամեն բան պղտիկէն մեծ-
ցած է : Այլ մեք ասով վճատելու
չեմք : Արդէն լուսաւորեալ ազգք
ժանօթացան մեր վրայ . Բաւլամէնթի
սրահայ մէջ արձագանք յարուցինք .
Պատուարժան Պրայս , Մեծն Կլաւդի-
թօն և այլք մեզ անոյեան կանգնած
են . և իրաւիք Հայեանական խնդրով
կ'զբաղին : Արդ՝ ո՛ւրիշ վախ տեսնեմք
և ինչո՞ւ վճատելու եմք : Օն ! Հայ !
քաջաշէնեաց զի լուսաւորութիւն ընդ
մեզ է և Ազգայութիւն իրաւունք մեր !

Հ. Տ.

ՀԱՅԵՐ

ԵՒ
ԵՒՐՈՊԱԿԱՆ ՄԱՐՏԻԼԸ

Le Sémaphore de Marseille յաղ-
րին իւր թղթակից կը գրէ Կ. Պօլսէն
օգոստոս 27ին :

« Հաւաստի աղբիւրներէ կը տեղե-
կանանք որ Վանի , Բաղէշի , Մուշի
են . նահանգներէն բազմաթիւ Հայեր
ուս կառավարութեան աղերսագիր-
ներ զրկած են որով արտօնութիւն կը
խնդրեն Ռուսիա գաղթելու : Այստեղ
կը խօսուի մի բարձրաստիճան ուս
պաշտօնատարի տուած պատասխանը
որ ամենայն վերապահութեամբ (sous
toute réserve) կը հաղորդեմ ձեզ .
« Այդ Թարգիսի ինչ պէտք ունին գաղ-
թելու , բաժն է . թիւ համարներն և
քիչ ատենէն ուստիպին կը լինին ա-
ռանց տեղափոխուելու : » Շատ հա-
ւանական է որ կանխածոմ մարդերի
չինամ մէկ կատակարանութիւն լինի
այդ . բայց այնու ամենայնիւ սա ճշ-
մարիտ է որ Հայերի դրութիւնը ող-
բալի է և Թիւրքերն ալ չեն կորուզ
զայն բարեւաւ : Բ. Գուռը եթէ ու-
զէ ալ , չկրնար խտուրթեամբ վար-
ուիլ Բիւրդերին հետ որովհետեւ այն
ժամանակ իրեն չեն համակրիր այդ
կատակի և յափշտակիլ ցեղեր որոց
օգնութիւնը իրեն համար մեծ արժէք
ունի պատերազմի ժամանակ :

« Մուշի չըջակայներէն այր և կին
մարդերի մի մեծ կարուան , 50 հո-
գու չափ , ճանրայ եղած է մայրա-
քաղաքս գալու համար (1) . ատենք
անուանի Մուսա պէյի զոհերն են ու-
րոնք , կըսուի թէ , եկած են իրեն
դէմ վկայութիւն տալու : Կը յուսանք
որ հետաքրքրական և յուզիչ մի դատ
պիտի լինի այդ որի հետեւանք ինչ
որ ալ լինի , լարուած գրութեան մէջ
պիտի թողու Հայերն :

« Այսու ամենայնիւ Բ. Գրան պաշ-
տօնատար Հայերն կը շարունակեն վա-
յելել — և տարակոյս չունիմ թէ ի-
րաւունք ունին ալ վայելելու — Բ. Գրան
վատահոյութիւնը : Բ. Գուռն ինք ալ
կը գնահատէ անոնց ծառայութիւն-
ներ և կերելի թէ դեռ շատ յօժար
չէ հետեւիլ այն դիւանադիտի խոր-
հրդին որ անցած տարի ըսած կըլինի
Մեծ Եպարքոսին . « Դուք ալ ինձի
պէս յրէք . ես իմ քովէս հեռացուցի
իմ արեւելքի բոլոր թաղամասներ .
դուք ալ ճանապարհ դրէք ձեր բոլոր
հայ պաշտօնեայներ : »

— Լոնտոնի « Թայմ »-ին Կ. Պօլսէն
իւր թղթակից կը հեռագրէ թէ ու-
սական դեռ պահը հաղորդած է Բ.
Գրան որ պէտք չէ բնաւ նշանակու-
թիւն տալ այն լուրերին որ Լոնտոնի
մի քանի լրագիրներն կը տարածեն ,
ենթադրական գիտաւորութիւններ
ընծայելով Ռուսիային Թիւրքահայաս-
տանի նկատմամբ :

(1) Ինչպէս ընթերցողը կը տեսնէ Ար-
մենիաի թղթակցի նամակին մէջ որ այսօր
հրատարակուած է , Մեղիններն արդէն
հասած են Կ. Պօլսի օգոստոս 27ի օրը .
Խմբ.

ԽՄԲԱԳՐԱԿԱՆ ԱՁԴ

Այսօր կսկսինք հրատարակել Բա-
նասիրական բաժնին մէջ մի շատ սրբ-
տալոյդ և հետաքրքրական փոքրիկ
վէպ որի նիւթը կը կազմեն եօթ տա-
րի յառաջ Կ. Պօլսի մի հայ ընտանիքի
մէջ իրօք պատահած գոթազգութիւն-
ներն : Կ. Պօլսի լրագիրներն այդ ժա-
մանակ հրատարակեցին միայն թէ՛
Գէորգ անուն մի հայ երիտասարդ-
կամուրջին վրայ պայմանեց իւր հայր
և ձերբակալուեցաւ , առանց այդ
հայրապանութեան պատճառներն հը-
րատարակելու : Քիչ վերջ հրատարակ-
ուեցաւ նաեւ թէ՛ այդ հայրապան
հայ տղան խենթեցած է եղեր :

Արմենիաի աշխատակիցներէն Պրն.
Ապրիլարիպ որ այդ գոթազգութեան
և ոճի պատճառներն հետազօտած
և իմացած է , նիւթ բրած է անոնք
մէկ փոքրիկ վիպասանութեան որ
գրած է Արմենիաի համար և որի մէջ
պիտի տեսնեն ընթերցողներն թէ
Թիւրքիաի տղայանուած մայրաքա-
ղաքին մէջ ընտանեկան ինչպիսի ցա-
ւալի տեսարաններ ալ կը ներկայաց-
ուին :

ՏԵՂԱԿԱՆ

Ետի (Ռուսմանիա) անուանի Հա-
յերէն Մեծ. Պրն. Կ. Պըյըրի փառ-
տաքանը որ մի ամէն ի վեր Եւրոպա
ուղեւորութիւններ կ'ընէր , եկած է
այժմ Մարսէյլ ուր մի քանի օր ան-
ցունելէ յետոյ կերթայ Փարիզ :

Ռուսմանիաի Հայերին նկատմամբ
յիշեալ պարոնին մեզ հաղորդած տե-
ղեկութիւններէն մենք դարձանքով ի-
մացանք որ 1840ի տեսներ Կ. Պօլսի
Պօլսի Պատրիարքին օրով մի կարգա-
գրութիւն եղած կայ ուսմէն կառա-
վարութեան և հայ հասարակութեան
միջեւ որ Պատրիարքի կողմէն Առաջ-
նորդ չըլլաւ Ռուսմանիա , այլ Ռու-
մանիաի քաղաքներին մէջ գտնուող
Հայերն Հոգաբարձութիւններ ընտրեն
իրենց եկեղեցիներ և վարժարաններ
կառավարելու համար որոց հաշիւներն
ալ ուսմէն կառավարութեան պէտք
է տան և ոչ թէ պատրիարքարանին :
Այս կարգադրութիւն վտարացուած է
եղեր արդէն Պօլսի Պատրիարքէն :

— Մենք գրեցինք նախորդ թիւով
թէ իտալական ընկերութիւններ
ներկայացուցին իրենք որոնք Մարսէյ-
լէն անցնելով դնացին Փարիզի Յու-
ցահանգէսին այցելել , շատ համակ-
րական ընդունելութիւն եղաւ այս-
տեղ : Անոնց Մարսէյլէն մեկնած ժա-
մանակ դրօշակներ պարզած և « մար-
սէյլէն » երգելով ճանապարհ դրին
տեղս գտնուող իտալացիներն : Որով-
հետեւ այդ պատուիրակներ հանրա-
պետական գաղափարներ ծառայող
և արմատական կուսակցութիւնների
պատկանող ընկերութիւններ կողմէն
եկած էին , կը լսենք այժմ որ Փարիզի
իտալական դեռ պահը իր կառավա-
րութեան հրահանգ ստացեր է գի-
տաղութիւններ անել Յրանաւոր ար-

տաքին գործերի նախարար Պր. Սրբա-
լէրին՝ այդպիսի անձերին համարու-
թիւն ցոյց տալու համար եղած հրա-
պարակական ցոյցերին նկատմամբ :

— Երեսփոխանական նոր ընտրու-
թիւններին ժամանակը մօտեցած լինե-
լով, ինչպէս Թրանսիսի ամեն քաղաք-
ներ, Մարաշիի մէջ ալ ընտրական
յուզումը սկսած է. ամեն կողմեր
մասնաժողովներ կը կազմուին, ատե-
նախօսութիւններ կը լինին ևն. Պու-
լանժէականներն սկիզբէն ի վեր Մար-
սէլի մէջ յաջողելու բազմ չեն ունե-
ցած. Մարսէլցիները հաւատարիմ
մնացած են Հանրապետութեան և
ցոյց տուած են ընտրութիւններին ժա-
մանակ որ երբ նեղը մնան, աւելի
գէշին ընկերակցական-լեզուական
գաղափարներն կը հակին քան թէ մի-
ապետական հին դրութեան կը վե-
րադառնան : Զօրավար Պուլանժէ,
Հանրի Ռօշֆօր և Տիլլօն կոմս բեր-
դարձելով թեան գաղափարաւորուած լի-
նելով իրը դաւադիրներ արդի կա-
ռավարութեան դէմ (զօրավարին վրայ
կը ծանրանայ նաեւ իր պատերազմա-
կան նախարարութեան ժամանակ պե-
տական ստակներ խորած լինելու յան-
ցանքը), երեսփոխան ընտրուելու ի-
րաւունքէն զրկուած կը գտնուին,
թէեւ Լոնտոն փախած ապստամբած
լինելով, բերդարդելութենէ ազատ
կը գտնուին : Այս օրեր լուր տարած-
ուած է դարձեալ թէ զօրավար Պու-
լանժէն Լոնտոնէն պիտի գայ Փարիզ,
իւր բացակայութեան միջոցին իրեն գէմ
տրուած վճարն դէմ բողոքելու, նո-
րէն գատ պահանջելու և միանգա-
մայն իր ընտրութեան յաջողութեանն
այխատելու համար :

— Կիրակի օր Հնդկաստանէն եկող
«Ճէմնա» շոգէնուով այստեղ հա-
սան Եգիպտոսի Խոփին երկու օր-
դիւններ և մի քանի փաշաներ որոնք
Փարիզ գնացին Յուդահանդէսը տես-
նելու :

ԽԱՐԱԿԱՆ ԼՈՒՐԵՐ

Սոփիան կը հեռագրեն հետեւե-
կալը. « Սերպիան պատերազմական
պատրաստութիւնները մեծ ուշադրու-
թիւն գրաւած են այստեղ. Թէրափ-
նանտ Իշխանի ղեկավարական շրջան-
ներին մէջ կը վիճին և կը քննեն թէ
ինչ հաւանական հետեւանքներ կը
նայ ունենայ եթէ աշունին մի պա-
տերազմ բացուի Սերպիան դէմ 1883ին
պէս մի կարճ պատերազմ անհաճոյ
չերեւիք Թէրափնանտ Իշխանին օր կը
թուի թէ վստահ է որ պուլկար դո-
րաբանակը սերպականէն աւելի լաւ
վիճակին մէջ կը գտնուի : Պուլկարա-
կան կառավարութիւնը Սերպիան պա-
տերազմական պատրաստութիւնները
ծանուցած լինելով Բ. Գրան, սա ևս հե-
ռագրով ցնորատականած է թէ Պուլ-
կարիա Թիւրքիան ամբողջացուցիչ մա-
սը կը կազմէ. հետեւապէս անոր վը-
րայ յարձակելը Թիւրքիան վրայ յար-
ձակելը րաւել է, թէ Պուլկարիա պէտք
չէ որ վախճայ և թէ Սերպիա նեւ :

Թապէս անկարող է Պուլկարիան վրայ
յարձակելու :

— Զարի երկրորդ օրդուն, Գէորգ
Ալէքսանդրովիչ Մեծ գլխին Փարիզ
երթալով Յուդահանդէսը այցելելուն
զանազան մեկնութիւններ կուտան ալ-
մանական լրագիրներն :

ԾԱՆՈՒՑՈՒՄՆԵՐ

Նոր հրատարակութիւններ

ՀԱՅՈՑ ՀԱՅՐԵՆԱՍԻՐԱԿԱՆ
ՄԻՈՒԹԵԱՆ

Ա. ՀՐԱՏԱՐԱԿՈՒԹԻՒՆ

ՎԱՐԴԱՊԵՏԱՐԱՆ

Մ. ՀԱՅԱՍՏԱՆԻ ՀԱՏՈՒԹԵԱՆ

« Հայրենասիրական Միութեան »
հրատարակած այս վարդապետարանի
մէջ համառօտ կերպով բացատրուած
է թէ իւրաքանչիւր հայրենասէր Հայ
ինչ իղձեր պէտք է ունենայ և ինչ
պարտքեր ունի կատարելու :

Դիմէ 20 սանթիմ և կը ծախուի
Արմէնիայի խմբագրատունը : Մէկ ան-
գամէն 20 օրինակ գնողը կը վճարէ 3
ֆրանկ և 50 սանթիմ միայն, փո-
խանակ 4 ֆրանկի : Փոստի ծախքը
կը վճարուի « Հայրենասիրական Միու-
թեան » կողմէն :

ՀՐԱՏԱՐԱԿՈՒԹԻՒՆ Մ. ՓՈՐՓՈՒԳԱԼԵԱՆ
Է

ԼԻՆՉԻ ՕՐԷՆՔԸ ՏԱՃԿԱԶԱՅԱՍՏԱՆՈՒՄ (ՊԱՏԿԵՐ ՄՕՏԻՆ ԱՊՐԱՅԻՑ)

ՊՐԵՑ Մ. Պ.

Այս տետրակի մէջ ցոյց կը տրուի
թէ բռնաւորներն և աղգամասնիչ
Հայերի գաղափարներն ինչպէս պէտք
է տեսնուի այնպիսի երկրների մէջ
ուր օրինակը և արդարադատ կա-
ռավարութիւն չկայ :

Մէկ օրինակի գինն է 20 սանթիմ,
20 օրինակը 3 ֆրանկ և 50 սանթիմ :
Փոստի ծախքը կը վճարուի Արմէնիայի
խմբագրատունէն :

ՀՐԱՏԱՐԱԿՈՒԹԻՒՆՆԵՐ Մ. ՓՈՐՓՈՒԳԱԼԵԱՆ
Ա. ՀԱՅ ԴԻՒՅԱԶՆՈՒՆԻ ՄԸ (սպառած) :
Բ. ՀԱՅ ԴԻՒՅԱԶՆՈՒՆԻ (սպառած) :
Գ. ՍԱՂՄԱՍ ԻՍՐԱԵԼԻ (Հայաստանի
աղաքութեան ցանկացող մի Հայի
մաղթանքներն և մտածումներն են
Մաղթանի ոճով գրուած) : 40 սանթիմ :
Դ. ԱԶԱՏՈՒԹԻՒՆ ՊՈՒԼՂԱՐԻՈՅ ԵՒ
ԿԵՆՏԱԳՐՈՒԹԻՒՆՔ ՊՈՒԼՂԱՐ ԱՊՍԵՄ-
ԲԱՊԵՏԱՆ (Պուլկար ազգին իւր աղա-
տութիւն ձեռք բերելու համար մէկ
դարէն ի վեր արած ջանքերի խիստ
հետաքրքրաշարժ նկարագրութիւնն
է) : 4 ֆր. 50 սանթիմ :

Ե. ՀԱՅԱՍՏԱՆԻ ԹՇՈՒԱՌՆԵՐԸ . —
Հայաստանցիներն թշուառութեան
գլխաւոր ազգիւնը եղող պան-
դըմաութիւնը մեր ազգային նոր-
ընտիր վիպաւանի գրչին նիւթ եղած
է ՀԱՅԱՍՏԱՆԻ ԹՇՈՒԱՌՆԵՐԸ անուն
վէպին մէջ : Իրական կեանքէ առ-
նուած այդ վէպ որ մաս առ մաս
կը հրատարակուէր Արմէնիայի մէջ, ա-
ռանձին տետրակով ևս հրատարակ-
ուած է այժմ և կը ծախուի Մեծ.
Հեղինակին Պարոն Մկրտիչ Թիւթիւն-
ճիէֆֆի մօտ, ինչպէս նաեւ Ար-
մէնիայի խմբագրատունը :

1 ֆր. 20 սանթիմ :
Զ. ԴԱՄԱՌՈՒ ՔԱՐԻՊԱՆ—ԺՈՂՈՎՐԴԱԿԱՆ
ԸՆԹԵՐՑՈՒՄՆԵՐ քննադատութեան աւարտե-
լուսն . (Մեծանուն Հայ բանաստեղծին
վերջերս գրած ազատաշունչ ընտիր
տառաւորներէն 3ը՝ որոնք իւր «Բա-
նաստեղծութիւններ»-ի հաւաքածոյին
մէջ չեն գտնուիր, առանձին տետ-
րակով հրատարակուած են) : Այս
տետրակէ որի շահը բարեգործական
մի նպատակի յատկացած է, 50 հա-
տը մէկ անգամէն գնողին կը տրուի
50 հատը 2 ֆրանկ 50 սանթիմի, որ
ըսել է հատը 5 սանթիմ կամ 10 փա-
րա թրքական :

Հատով կը ծախուի 0.10 սանթիմ
Վերջերս լուր արդար գրքերը կը
ծախուին, փոստի ծախքը Արմէնիայի
խմբագրատունէն վճարուելով :

ԼԵՒՈՆ ԹԱՐԱԿՈՒՐԻ ՇԻՐՄԻՆ ՊԱՏԿԵՐԸ

Մեր վերջին թագաւոր Լեւոնի շիր-
մին պատկերն ունենալու համար շա-
տեր կը գիմեն մեզ տակաւին, թէեւ
վաղուց արդէն յայտարարած ենք թէ
այդ պատկերներ սպառուած են :
Արդ կուգանք յայտնել ցանկացողնե-
րին թէ Արմէնիայի Ս. տարու 79րդ
թուէն որ այդ պատկերը կը պարունակէ
իւր մէջ և որ այդ պատճառով յատ-
կապէս սովորականէն տարբեր գեղե-
ցիկ թղթի վրայ տպուած է, մի քա-
նի հատ տակաւին մնացած կան խըմ-
բագրատունը : Յանկացողներին կարող
ենք զրկել անոնցմէ, հատը մէկ ֆը-
րանկի, ճանապարհածախքը խմբա-
գրատուն վրայ :

Այդ թերթի մէջ մանրամաս տե-
ղեկութիւններ տրուած են նաեւ Լե-
ւոնի գերեզմանին նկատմամբ : Մեր
ընթերցողները կը յիշեն թէ Արմէնիա
լրագիրն էր որ Ս. տարու 72րդ թուին
(1886 ապրիլ 24) հրաւէր կարգաց Փա-
րիզաբնակ Հայերին մի ուխտագնա-
ցութիւն հաստատել Լեւոն Լուսին
եանի գերեզմանին և այդ առաջարկի
համեմատ Ա. հանդիսաւոր ուխտա-
գնացութիւնն եղաւ 1886 մայիս 18ին,
ինչպէս որ մինչեւ այժմ կը կատարուի
ամեն տարի : Արդ, Արմէնիայի վերո-
յիշեալ թուին մէջ, բացի այլ հետա-
քրքրական գրուածներէ, կայ նաեւ
Փարիզէն մի թղթաւորութիւն որ սըր-
տայայդ և գեղեցիկ ոճով կը նկարա-
գրէ այդ առաջին ուխտագնացութիւն
և հետաքրքրական տեղեկութիւններ
կուտայ Մէն-Տիւրի այն շինքի վրայ ուր
հանգչած է մեր տարաբազմ վերջին
թագաւոր, Լեւոն Լուսինեան :

ՀԱՅ ՊԱՏՈՒԹԻՒՆԻՈՒԹԵԱՆ ՊԱՏԿԵՐԸ

1878ին Պէրլին գնացած Հայ պատ-
ուիրակութեան պատկերը՝ գեղեցիկ
թղթի վրայ առնուած և պատուի-
րակներին անուններն հայերէն և ֆը-
րանսերէն տառերով միանգամայն տը-
պագրուած, կը ծախուի Արմէնիայի
խմբագրատունը : Դիմէ 1 ֆրանկ,
փոստի ծախքն խմբագրատունէն վը-
ճարուելով :

ԾԱՆՈՒ ԳԻՐՔԵՐ

— ԱԶԳԱՍԻՐ (Վենետիկի Միւթար-
եան Պատ. Միւթարութեան հրատա-
րակած այս գիրքը որ 226 երեսներէ
բաղկացած է, կը բացատրէ թէ ինչո՞ւ
համար և ինչպէս պէտք է որ մարդ
սիրէ իւր ազգ և հայրենիք և ցոյց
կուտայ թէ ինչ բարոյական պակա-
տութիւններ կը տրուեն մեր ազգի մէջ.
թէ՞ օտար ազգերի և թէ՞ մեր ազգի
պատմութիւնէն ազգասէր անձերի օ-
րինակներ բերելով, անոնց կենսադ-
րութիւնները կը ներկայացունէ ըն-
թերցողին : Լեւոն Կ. Պոլսի հին աշ-
խարհագրաւոր ոճն ունի և տեղ տեղ
մի քանի բառերի թուրքերէնէն եւս
նշանակուած է փակագծի մէջ, ա-
նուններին ալ գիւրջափակուած լի-
նելու համար) : 2 ֆր. 70 սանթիմ :

— ԿԻՒԼԱՍԻՐ. Եւրոպայի զանազան կող-
մերն և այլ տեղերը ցրուած Հայ գաղթա-
կանութիւններին մէջ գաղափարապէս
չատեր կան մեր հայրենակիցներէ որ
թուրքերէն խօսիլ գիտեն բայց հայե-
րէն լեզուն չեն հասկնար որ կարգան
իրենց ազգային լեզուով գրուած «Հա-
յոց պատմութիւն»ներն : Այդպիսինե-
րին կը ներկայացունենք ահա ԿԻՒԼ-
ԱՍԻՐ որ 2ամէսէն Հ. Միւթարի վար-
դապետի գրած եռաճառոր ընդար-
ձակ Հայոց պատմութիւնէն քաղելով
մէկ հատորի մէջ ամփոփուած և հա-
յերէն տառերով ու թրքերէն լեզուով
գրուած, կը ներկայացունէ մեր Հայ
ազգի պատմութիւնը :

Դիմէ 3 ֆր. և 60 սանթիմ, փոս-
տի ծախքը վճարուելով Արմէնիայի
խմբագրատունէն, իսկ Մարաշիի մէջ
գնողներին համար 5 ֆրանկ :

Ինչպէս ամեն լրագիրներ, Արմէնիան
ալ կը հրաւիրէ ծանուցումներ հրատարա-
կելու համար. անոնք որ պէտք կուեն-
նան Արմէնիայի միջոցով մէկին գիտնալ ա-
նել կամ մի բան յայտարարել, պատրաստ
ենք ընդունել իրենց ծանուցումները ըստ
լրագրական սովորութեան : Ծանուցում-
ների գինըն նշանակուած են Արմէնիայի
ճակատը, տառի վրայ հաշուելով. 1 եր-
կաթագրի (գլխագիր) համար 2 սանթիմ
և 1 բոլորգրի համար 1 սանթիմ : 3 ան-
գամ գրուելիք ծանուցումի գինն վրայ
9/10ն 10 ցեղէ կը լինի : 10 և աւելի ան-
գամներ գրուելիք ծանուցումի գինն վը-
րայ 0/10ն 30 ցեղէ : Սակարկութիւն չըն-
դունուիր :

ՏՆՕՐԷՆ—ԽՄԲԱԳԻՐ

Մ. ՓՈՐՓՈՒԳԱԼԵԱՆ

Le Gérant : FÉLIX ENFFANTIN.

ՄԱՐՍԵՅԼ

Հայերէն տպարան Մ. Փոքրապալեանի
Marseille. — Imprimerie du Midi, M. SCHICKLER
rue Vacon 50.